

XCVII.

Dániel Elek főcurátor körlevele a vallásközönség pénztára gyarapítása végett 1806. július 20.

Tekintetes Ur!

Valamint egy felől mélyen érzékenyítő szomorúság nélkül nem lehet azon régi mostoha időkről emlékezni, melyekbe szent vallásunk közönségét illető minden vagyonok erőhatalommal elvételén, ennek sorsossai további fenn maradásokra szükséges minden Jók nélkül maradtak: szintén úgy bamulással lehet tekinteni azt a serény igyekezetet, azt a nagy buzgoságot, melyszerént nem kedvezvén semmit magok élelmekre mindennap megkívántató vagyonaiknak is egész erővel azon siralmas romlásból a vallási közönséget avagy csak annyira, hogy fennállhasson, kiségitették, melynek csak az az egy példa is elegendő bizonyosága, melyet midőn a közelebb mult télen régebb s újabb Fundatioink állapotja kikeresése alkalmatosságával lehetett látni némely akkori levelekből s Protocolumokból t. i. a kik tehetősebbek voltak, feles pénzzel, Buzával s. a. t. gazdálkodván új fundatiót kívántak tsinálni, mely hogy annál hamarabb többre szaporodjék az illetén beadott pénzt s. a. t. a szegényebbek kettős Interestre kivették, hogy így ők is segedelmezői lehessenek az elintézt szent czélnak.

Ezt a szent czélt, ezt a jó intézetet segedelmezték régebben és közelebből is élt örök emlékezetre fenn maradó Istenes adakozásokkal azon Jó uraink s kedves atyánkfiai, kiknek nevek s adakozásoknak mi voltok a Fundatio kikeresésit tárgyazó fennebb is említett munkálkodás rendibe kiirattatván, közönségesé tételnek nem sokára.

Tagadhatatlan ugyan, hogy a többször említett búzgó adakozók Josága szent Vallásunk közönsége Cassáját szép summára nevelte; de igaz az is, hogy kolosvári Collegiumunk megépítésére, a Tanítók fizetésére, s egyéb elkerülhetetlen szükségek potlására mostanában oly sok költség kívántatott, mely mián a Fundationalis Tőke pénznek Interestből a Cassát nemhogy nevelni lehetett volna, sőt kívált a Collegium építésire kölcsönözni kellett, de ezt nehezen nem veheti a ki megmondolya.

a.) Hogy a Collegium épületei semmire kellők, haszontalanok és elromladozottak voltak.

b.) Hogy Isten kegyelmiből megszorodván Vallásunkon lévő Tanuló Ifjaink, azoknak számokra a régieknél sokkal több épületek kívántatnak.

c.) Hát ha az is tekintetbe vétetik, hogy ámbár most engedte meg a könyörülő Jó Isten azt a jó alkalmatosságot, melybe az ez előtt tilalomban volt illetén építésekre szabadság vagyon, de az meddig leszen fenn álló bizonytalan. Ezek szerént:

d.) Hozzá fogván s nagy részin bé is végeztetvén az építések, tsakugyan az építés közbe mely igen meg drágodtak az építésre kívántató minden materiálék, az közönségesen tudatik, úgy hogy már

most nem annyi áron lehet megszerezni mindent mint az építés kezdetekor, mely miánn az építés költsége sokkal többre rugott, mint lehetett volna gondolni az építés elkezdésekor. Ezekhez járul az is, hogy szegény Ifiaink tehetetlenek valamely jó könyveknek megszerzésére, a Thekába sintsenek nevezetes jó könyvek, ezeknek is megszerzésire igen nagy szükség volna.

Ezek szerént azért, hogy szegény közönségünk Cassája oly állapotra hoztathassék, mely szerént mind a Tanítók fizetése, mind egyéb szükséges költségek a Tőke pénzek Inrernessiből kipótoltathassék, sőt ebből esztendőnként valami a Cassa nevedezésére is fordíthatassék: FőConsistoriumi gyűlésünken itten volt kedves atyánkfiaiival úgy találtuk, hogy azon Jó atyánkfiait, kiknek az Ur Isten az adakozásra modot adott, Cassánk segedelmezésére téjendő Istenes adakozásért megtanályuk.

Melyekhez képest szeretettel kérjük a Tekintetes urat, ne sajnályon illetén megkivántató közönségünk szükségének némű némű potlására segedelmit mutatni, és mentől előbb lehet, azt be is szolgáltatni, vagy ha a beszolgáltatás mostanába megnem eshetnék, a maga önkéntes jó tettzésiből adandó summának mennyiségit kijelenteni, annyival inkább, hogy a Fundatiok mivolta mostanában lévén munka alatt, ezen jótetemény is a többek rendibe bé irattathassék, a lévén közönségünknek tzelja, hogy Fundatioink rendbe szedetttevén, annak állapotya oly jo karba helyheztethessék, mely szerént a Fundatiokbol tsak egy fillért is se elne vesszen, se a Fundatorczéljaival ellenkező helyre ne fordíttassék. Egyébiránt állandó tisztelettel maradunk

a Tekintetes Urnak

Vargyas Die 20-a July. 1806.

Dániel Elek

Fő Curátor.

Közli: **Benczédi Gergely.**

BÖLÖNI FARKAS SÁNDOR LEVELEIBŐL.

(XIX—XXV.)

XIX.¹⁾

Tisztelt Nagyságos Asszonyom!

Nagy örömmel vettem a Nagyságod levelét, hogy engem bizodalmaival szerencsétetett. — — — — —

Kapitány Hall amerikai utazását igen jól ismerem, 's az, utunkban egyik kézikönyvem volt. Amerikában sok kedvezőt és nem kedvezőt hallottam róla. Ott ötet igen megkülönböztetve fogadták, 's még is leírásaiban néhol nem kimélő irántok, a mi nem kevésbé ingerelt fel ott sokakat ellene. — Utazásomban, — mely már nyomtatásban kijött (Kolozvártt, 1834, „Útazás Észak Amerikában“) — én is több helyen hivatkozom derék munkájára; de felfedeztem azt is, hogy ámbár ő egy igen tudományos ember, a respublikai ideáknak épen nem barátja.²⁾

Hazánk mostani körülményeiről sokat irhatnék. Miolta Nagyságod elment, a gondolkodás módja sokban nagyon megváltozott. Most a politizálás 's a pártok küzdése, annyira monopolizálta minden ember figyelmét, hogy csak ez az egyetlen tárgy mindenütt. Természetesen, hogy az ily vélekedésbeli megosztások eltaszítják egymástól az embereket 's feszessé teszik a társalkodást. — Dietánk lassan halad több ok miatt 's talán meg is akad, mely esetben előre sajnálni kell hazámot.

Gróf Lajos (Gyulay) is itt van. A Grófné (Wass György grófné, sz. gr. Gyulay Franciska) gyermekeivel együtt frisen van. Minnyájon ohajtanok Nagyságodat megint hazánkban látni.³⁾

¹⁾ Bölöni Farkas Sándor levelei palotai báró Frimont Péterné, sz. Gyulay Karolina grófnőhöz (Gróf Gyulay Lajos testvérnénje).

²⁾ Ugyanennek a szerzőnek egy másik munkája következő czim alatt jelent meg: „Schloss Hainfeld; or, A Winter In Lower Styria“ (Paris, 1836). Frimont Gyulay grófné a heinfeldi kastélyban ismerkedett meg vele, l. „Gróf Gyulay Lajos Naplótöredékeiből“ (1815—1834), Budapest, 1875.

³⁾ Frimont Gyulay grófné 1834-ben Stiriában volt.